

KUOPION HIIPPAKUNNAN PIISPA

Päätöslausunto

Kuopion seurakuntien ja seurakuntayhtymän piispantarkastuksessa 28.4.2024

Olen suorittanut kirkkojärjestyksessä (KJ 4:7 §) tarkoitetun piispantarkastuksen Kuopion kuudessa seurakunnassa ja seurakuntayhtymässä. Kun kyse on yhdestä päätöslausunnosta, siihen on mahdotonta puristaa kaikkea. Pakko tiivistää ja valita. Toisaalta en haluisi sivuuttaa yhtään työalaa tai seurakuntaa. Pyydän ymmärrystä.

Tarkemmat analyysit löytyvät tarkastajien lausunnoista. Lääninrovasti Olli Kortelainen ja pappisasessori Jari Uimonen ovat kirjoittaneet tarkat muistiot jokaisen seurakunnan profiilista, toiminnasta ja tulevaisuuden näkymistä, samoihin seurakuntayhtymän yhteisistä työmuodoista. Työyhteisökonsulttien Seija Strömbergin ja Antti Kokkosen yhteenvedoissa analysoidaan seurakuntien ja yhtymän työhyvinvointikyselyn tuloksia ja annetaan suosituksia. Lakimiesasessori Riikka Ryökkään ja hallintojohtaja Rauni Pennasen lausunto sekä tilintarkastajan lausunto käsittelee ansiokkaasti seurakuntayhtymän talouden ja hallintoa. Tässä päätöslausunnossani on kyse sadonkorjuusta, joka perustuu edellä mainittuihin kirjallisiin raportteihin ja seurakuntien kanssa käymiimme keskusteluihin kahden viikon aikana.

Piispantarkastus on seurakunnan ja sen kumppanuuksien tarkastus

Mikä on piispantarkastus? Se on pohjimmiltaan seurakunnan tarkastus. Siinä arvioidaan, miten seurakunta toteuttaa kirkkolaisilla sille annettua hengellistä tehtävää; "Seurakunta toteuttaa kirkon tehtävää huolehtimalla jumalanpalvelusten pitämisestä, sakramenttien toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta, lähetystyöstä ja muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä" (KL 3:1 §).

Tämä on kelpo tiivistelmä ja myös seurakuntaa sitova. Piispantarkastus koskee sekä seurakuntayhtymää että seurakuntia. Tarkastelun alla on periaatteessa kaikki: hengellinen toiminta, talous, hallinto, työhyvinvointi, tulevaisuussuunnitelmat, kiinteistöjen kunto, verkkosivut ja arkistojen lämpötila. Katse on eteenpäin, ei taaksepäin. Ote on keskusteleva ja rinnalla kulkeva. Toisaalta ei ole kyse vain muodollisesta päänsilittelystä, vaan aidosta tarkastuksesta.

Kuopion seurakunnat eivät elä umpiossa, vaan kohtalonyhteydessä koko kaupungin kanssa. Ne pyrkivät toimimaan profeetta Jeremian kehotuksen hengessä: ”Toimikaa sen kaupungin parhaaksi, johon minä olen teidät siirtänyt. Rukoilkaa sen puolesta Herraa, sillä sen menestys on teidänkin menestyksenne” (Jer. 29). Siksi piispantarkastus on hyvä tilaisuus tarkastella myös, missä kunnossa ovat seurakunnan kumppanuudet eri instituutioiden kanssa. Latinan kielestä tuleva sana ”kumppani” tarkoittaa sananmukaisesti ”leivän kanssa” (lat. cum + panis), siis osapuolia, jotka jakavat saman leivän, samat ilot, surut ja kohtalot ja siten muodostavat yhteisön, kommuunion, josta tulee sana kunta ja seurakunta (lat. communio). Aloitamme näistä kumppanuuksista.

Kumppanuudet kunnossa – kirkon työtä arvostetaan Kuopiossa

Kävimme yhteisneuvottelut Kaavin ja Tuusniemen kuntien johdon kanssa Kaavilla ja Kuopion kaupunginjohdon kanssa yhteistyön muodoista kaupungintalolla. Neuvottelut olivat erinomaisen rakentavat. Meillä on paljon yhteisiä rajapintoja: seurakunnat tukevat Kuopion kaupunkia ja Kaavin ja Tuusniemen kuntia kasvatuskumppanuudessa, auttamiskumppanuudessa, tila- ja kaavoituskysymyksissä ja monissa yhteisissä tapahtumissa. Lisäksi hiippakunta on mukana ja antaa täyden tukensa sille, että Kuopion johdolla Itä-Suomeen rakennetaan kokonaisturvallisuuden osaamiskeskus. Olen valtavan kiitollinen Kuopion kaupungin, Kaavin ja Tuusniemen kuntien johdolle sekä seurakuntien työntekijöille vahvasta keskinäisestä luottamuksesta. Se antaa hyvän pohjan yhteistyölle kaikkien ihmisten palvelemiseksi. Sitä myös ihmiset odottavat.

Kunnan kasvatustoimen ja seurakuntien kasvatustyön yhteisenä tavoitteena on tarjota turvallinen kasvuympäristö kaikille lapsille ja nuorille. Vierailimme Kaavin päiväkodissa, Haapaniemen koulussa, Minna Canthin koulussa, Rajalan koulussa ja taidelukio Lunitissa. Lisäksi monissa aamunavauksissa kirkkoissa oli mukana lapsia päiväkodeista ja kouluista.

Miten kasvatuskumppanuus toimii Kuopiossa? Yhteiskunnassa on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana vahvistunut tendenssi, jossa pyritään iskemään kiilaa koulujen ja seurakuntien toimivan yhteistyön väliin. Kirkkona tuemme ihmisen itsemääräämisoikeutta ja lapsen etua. Emme kannata pakkouskontoa, emme myöskään pakkouskonnottomuutta. Vaatimus julkisen tilan ”neutraaliteetista” voi kuulostaa hyvältä, mutta kääntyy käytännössä usein kohti jälkimmäistä.

Länsimaiset arvot ja Suomen perustuslaki rakentuvat positiivisen uskonnonvapauden varaan. Moniarvoisuus tarkoittaa sitä, että eri uskonnot ja vakaumukset saavat näkyä ja kuulua. Niiden kieltäminen johtaisi monikulttuurisuuden sijasta ankeaan monokulttuuriin. Perusopetuslaki, vanhempien kasvatustahto ja lapsen etu antavat hyvän perustan toimivalle yhteistyölle koulujen ja seurakuntien välillä. Läpinäkyvyyden ja reiluuden vahvistamiseksi kirkkohallitus ja opetushallitus ovat laatinut niin sanotun neljän korin mallin seurakuntien kouluyhteistyön periaatteiksi. Niiden pohjalta yhä useammassa kunnassa on tehty sopimus yhteistyön periaatteista kunnan kasvatustoimen ja seurakunnan välillä.

Kuopiossa kasvatuskumppanuus toimii hyvin. Seurakuntayhtymän ja kaupungin välillä on sopimus yhteistyön periaatteista. Lisäksi on suositeltavaa, että jokaisella Kuopion seurakunnalla on sitä soveltava sopimus alueen päiväkoulujen ja päiväkotien kanssa. Kun koulut 1) *tiedottavat koteja*

avoimesti yhteisistä tapahtumista ja koulukirkkojen rinnalle 2) *järjestävät vaihtoehtoja* uskonnottomille, yhteentörmäykset voidaan ehkäistä. Yhdellä kouluvierailulla kävi ilmi epävarmuus siitä, tiedotetaanko lukukausittain vai jokaisesta tapahtumasta erikseen sekä siitä, millainen on koulukirkot korvaava "vastaava" tilaisuus. Näistä yksityiskohdista on hyvä sopia ylätasolla kaupungin sivistystoimessa ja pyrkiä siihen, että käytännöt ovat avoimia ja käytännöllisesti järkeviä. Keskinäinen luottamus koulujen ja seurakuntien välillä on tärkeää ja palvelee kaikkien etuja. Iloitsen, että sellainen täällä vallitsee.

Pidimme yhteistyöneuvottelun oppilaitosten kanssa Savon ammattiopistolla. Mukana olivat rehtorit Itä-Suomen yliopistosta, Savonia-ammattikorkeakoulusta ja Savon ammattiopistosta sekä kaikkien opiskelijajärjestöjen edustajat (ISYY ry, Salkku ry ja Savotta ry). Oppilaitospapit muun muassa edistävät opiskelijoiden ja henkilökunnan hyvinvointia ja tukevat heitä erilaisissa elämän kriiseissä. Tämä on tärkeää, sillä opiskeluvaihe osuu äärimmäisen herkkään kohtaan elämässä. Oppilaitokset arvostavat oppilaitospappien työtä. Koska heitä on vain kaksi noin 20 000 opiskelijaa kohti, on tärkeää, että seurakunnat ja yhtymä miettivät, miten ne tukevat tätä kampuustoimintaa. Tämä on tärkeä tehtävä myös kokonaiskirkon kannalta, sillä Savilahteen tulee tuhansia nuoria muilta paikkakunnilta ja – muistakaapa tämä! – muista seurakunnista.

Yhteistyötä järjestöjen ja yritysten kanssa

Seurakunnat tekevät laaja-alaista diakoniaa ja sielunhoitotyötä. Siksi vierailimme Kuopion yliopiston sairaalassa, Pelastakaa Lapset ry:n ylläpitämässä Perheiden talossa sekä Inkilänmäellä Patakukkulan palvelukeskuksessa. Sain käsityksen, että seurakuntia pidetään luotettavana yhteistyökumppanina. KYS:n johdon mukaan neljän sairaalapapin työn arvoa potilaiden ja henkilökunnan hyväksi "ei voi liikaa korostaa". Se on valtavan hieno tunnustus. Havaitsin, että seurakuntien diakonia on toivottu auttamiskumppani monelle sote-alan järjestölle. Tästä iso kiitos diakoniatyöntekijöille!

Kun sote-ala siirtyi kunnilta hyvinvointialueille, seurakuntien diakoniatyön haasteena on se, kuka on nyt se auttamiskumppani, kenelle soitetaan, kenen kanssa tehdään yhteistyötä vaikkapa moniongelmaisen ihmisen auttamiseksi. Pyrimme helpottamaan tätä tekemällä väljän puitesopimuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueen ja Kuopion hiippakunnan kesken. Samalla haluan rohkaista diakoniaviranhaltijoita: vaikka kuntien sote-alan työntekijöillä työnantaja vaihtui, heidän kasvonsa pysyivät samoina. Tehkää jatkossakin rohkeasti yhteistyötä samojen, tutuiksi tulleiden ammattilaisten kanssa haavoittuvassa asemassa olevien auttamiseksi ja puolustamiseksi.

Kirkon tuki yrittäjille on vähemmän tunnettu lehti. Siksi vierailimme toimitilakonserni Novapoliksella, paalutuskoneita valmistavalla Junttanilla ja huonekaluja valmistavalla Woodilla, ja tapasimme Puijon tornissa Puijon mäellä toimivia yrittäjiä. Puijon mäen yrittäjätapaamisessa syntyi ajatus siitä, että voisiko Puijon mäellä olla yksinkertainen luontokappeli henkilökohtaista hiljentyä, luontohartauksia ja avioliittoon vihkimisiä varten. Tässä pidän innostuneen mietiskelytaun.

Junttan Oy:n toimitusjohtajan Tommi Lehtosen mukaan menestyvällä yrityksellä on kolme peruspalikkaa: tyytyväiset asiakkaat, tyytyväiset työntekijät ja hyvä taloudellinen tulos. Mielikuva riistävistä yrittäjistä ja vallankumousta hautovista työläisistä joutaa siis jäädä historiaan. Haluan kiittää Kallaveden seurakuntaa Kirkko ja yrittäjät -illan järjestämisestä. Siinä opimme, että yrittäjät tekevät pitkää päivää, ottavat riskejä, kiinnittävät usein koko omaisuutensa yritykseen, tarjoavat työpaikkoja, investoivat tulevaisuuteen ja luovat kasvua. Yrittäjät tilittävät ison summan valtion kassaan ja osallistuvat hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseen. Heidän varassaan on myös Itä-Suomen vetovoima ja pitovoima. Siksi kirkon ei pidä heitä moittia, vaan kiittää, arvostaa ja tukea.

Vierailimme myös Savon Sanomien toimituksessa, jossa pidimme miniseminaarin aiheesta *Tiedonvälityksen etiikka ja hyvän keskustelukulttuurin edistäminen*. Puhuimme siitä, kuinka tärkeää on puolustaa sananvapautta, mutta myös siitä, kuinka väärin sitä käytetään. Keskustelukulttuuri on rapistunut kärjistyneeksi känniörveltämiseksi varsinkin sosiaalisessa mediassa. Johtavana maakuntalehtenä Savon Sanomilla on suuri merkitys toisia kunnioittavan ja argumentteihin keskittyvän keskustelukulttuurin edistämässä. Tälle tavoitteelle meidän tulee kirkkona antaa täysi tuki! Se alkaa siitä, miten kasvatustyössä ja rippikouluissa ohjaamme nuoria kunnioittavaan keskusteluun. Selvää on, että kirkon työntekijöillä täytyy olla oma pesä kunnossa.

Julkiset kyselytunnit järjestettiin Männistö kirkossa (22.4) ja Puijon kirkossa (23.4.). Näissä seurakuntalaisilla on mahdollisuus esittää kysymyksiä maailman, kirkon ja Kuopion seurakuntien asioista.

Yhteenvetona totean, että Kuopion seurakunnat ovat verkostoituneet erinomaisesti. Kumppanuudet ja ”ulkosuhteet” vaikuttavat olevan kunnossa. Seurakunnat koetaan luotettaviksi yhteistyökumppaneiksi, joiden kanssa halutaan tehdä yhteistyötä mielellään. Tästä havainnosta olen iloinen. Samalla muistutan, että luottamus pitää ansaita myös jatkossa.

Työhyvinvointi on hyvällä tasolla

Seurakuntien työhyvinvoinnin tukeminen kuuluu Kuopion hiippakunnan strategiassa kärkitavoitteisiin. Kaikissa seurakunnissa ja seurakuntayhtymässä suoritettiin seitsemän vuotta käytössämme ollut itsearviokysely, jolla mitattiin työntekijöiden ja luottamushenkilöiden työhyvinvointia. Kysely on kehitetty yhdessä Tampereen yliopiston kanssa ja se on niin tarkka kuin tällainen kysely voi olla. Kokeneet työyhteisökonsultit Seija Strömberg ja Antti Kokkonen ovat analysoineet tulokset ja esitelleet sen kahteen kertaan kullekin seurakunnalle. Ne antavat erittäin hyödyllistä tietoa työyhteisön ja työilmapiiriin kehittämiseksi.

Pyydän, että jokainen seurakunta ja seurakuntayhtymässä työyksikkö käy yhdessä läpi oman ”tuloksen”, poimii kehittämiskohteet ja sopii yhdessä keinoista niiden kehittämiseksi. Kirkkoherrat ja yhtymässä yksikön johtajat vastaavat tästä. Tiedän, että näin on jo useassa seurakunnassa tehtykin. Tärkeintä on, ettei kyselyä ohiteta olankohautuksella. Työilmapiirin kehittäminen on jatkuvaa työtä. Ja se kannattaa. Yhden työyhteisön osalta tulen pyytämään tarkempaa jatkosuunnitelmaa ja valvomaan sen etenemistä.

Tutkittuun tietoon perustuen voimme todeta ison kuvan: Kuopion seurakuntien ja seurakuntayhtymän työhyvinvointi on erittäin hyvällä tasolla. Siitä kuuluu nöyrä kiitos teille kaikille työntekijöille. On myös rehellistä sanoa, että suuri ansio kuuluu teille, joille on annettu johtamisen vastuu ja tehtävä. Pari lyhyttä nostoa työhyvinvointiselvityksistä.

Ensiksi kysely teki näkyväksi, että työntekijät toivovat enemmän vuorovaikutusta luottamushenkilöiden kanssa ja luottamushenkilöt tahtoisivat olevan paremmin perillä työntekijöiden työstä. Tämä tulee esille lähes kaikissa piispanarkastuksissa. Tämä odotus on myönteinen: sehän kertoo, että työntekijät ja luottamushenkilöt haluavat tiivistää yhteistyötä seurakunnan parhaaksi. Tähän on melko helppo vastata esimerkiksi siten, että seurakuntaneuvosto kutsuu sopivin väliajoin työntekijöitä esittelemään asioita neuvoston kokouksissa ja että seurakunta järjestää työntekijöille, luottamushenkilöille ja seurakuntalaisille tarkoitettuja yhteisiä seurakunnan kehittämisseminaareja.

Toiseksi ihmiset kaipaavat positiivista palautetta omasta työstä. Se ei vaadi rahaa eikä uusia lakipykälää. Riittää, että huomaat hyvän ja sanot sen ääneen, kiität siitä. Emme puhu nyt imelästä lepertelystä, vaan aidosta palautteesta. Opetellaan antamaan sellaista!

Kolmanneksi kysely paljasti, että seurakunnissa koetaan esiintyvän selän takana puhumista. Oikeastaan vain yksi seurakunta selvisi tässä puhtain paperein. Tätä on vaikea ymmärtää. Tätä emme voi hyväksyä. Tämä pitää saada juurittua kokonaan pois!

Hyvä uutinen on se, että sen ei pitäisi olla vaikeaa. Kukaan ei nimittäin voi yksin pitää yllä selän takana puhumisen kulttuuria. Ole siinä se aikuinen, joka sanoo: tuohon en lähde. Ole sinä se kristitty, joka sanoo psalmin sanoin: Herra, aseta vartija huulilleni. Tässä meitä opastaa erinomaisesti Jumalan kahdeksas käsky ja sen selitys Savolaisten katekismuksessa:

”Mikkäähän eijjoo niin mukavoo, kun toesten vikkoen tutieraelu. Eto erreökset kyllä pannaan merkille vallannii, jos niitä tekköö joku muu kun ite. Ja sitten on niin hupasoo huastoo liehkasta ja vähä livvaattoo lisseekii selän takana jollennnii toeselle. Vuan minkä tähän? Ei varmasti tunnu kestään hyvälle, jos tyhjee takana rupertetaan. Ennemminnii pitäs koettoo oikasta viäryyksiä ja huostoo toesesta hyvvee. Ja jos jottaen moetteen sijjoo on, niin pitäs itelleen männä asia selevittämmään, eikä sitä tuttuin ja nuapuriin kanssa vätystellä [...]Jos johhii, niin tämä käsky koskoo kielen kurissa pitto. Lystiä suap pittee ja tyhjeekii hurpattoo, vuan sitä ei pitäs millonkaa tehä muihen kustannuksella. On sitä mualimassa muuate kuljaleemista ja jos ommille toellauksilleesa naaraa, niin aena lystiä piisoo. Ja voep sitä jollonnii pittee leipäläpesä ihan ummessakkii.”

Varhaiskasvatuksen painopistettä iltoihin ja leireihin – rippikoulu on yhä lippulaiva

Seuraavaksi otan yhden noston kustakin työalasta. Varhaiskasvatuksen palveluksessa toimii taitavia ja motivoituneita lapsityöntekijöitä. Se on suuri siunaus. Moni meistä on seurakunnan päiväkerhon kasvatti, myös minä. Tilanne on kuitenkin muuttunut: mitä paremmaksi

subjektiivinen päivähoito on kehittynyt, sitä harvemmin vanhemmat tuovat lapsensa seurakunnan päiväkerhoon. Siksi uusi ”markkinarako” avautuu iltoihin ja viikonloppuihin sekä leireihin. Tällöin herää kysymys, löydetäänkö varhaiskasvatuksen työntekijöiden työaikoihin sellaisia sopuratkaisuja, että painopistettä voidaan siirtää ilta-aikoihin, viikonloppuihin, retkiin ja leireihin. Toivon sydämestäni ja toivon lasten tähden, että tällaisia sopuratkaisuja voisi löytyä.

Rippikoulu on osoittautunut lippulaivaksi myös Kuopion seurakunnissa. Järvi-Kuopiossa vierailaan jokaisen rippikoululaisen perheen luona. Puijolla seurakuntaan tutustumisjakso on vasta leirin jälkeen. Männistöissä kaikki isokoulutettavat koulutetaan myös ehtoollisavustajiksi. Nämä ovat kaikki erinomaisia ideoita.

On hienoa, että seurakunnat tekevät kouluyhteistyötä ja partioyhteistyötä. Sen lisäksi tarvitaan kuitenkin myös seurakunnan omaa kokoavaa toimintaa: nuorten iltoja, retkiä, leirejä ja niin edelleen. Siellä saa vapaasti olla, vapaasti keskustella Jumalasta, vapaasti lukea Raamattua ja laulaa nuorten veisukirjaa ilman pelkoa kantelusta oikeuskanslerille. Olen todella kiitollinen tästä kokoavasta toiminnasta. Uusien nuorten vaikuttajaryhmienkin toiminnan perimmäinen tarkoitus ei ole kasvattaa nuorista kunnallispoliitikkoja – vaikka sekin on hyvä asia – vaan auttaa heitä juurtumaan Kristukseen, kristilliseen uskoon ja seurakunnan hengelliseen elämään.

Meille kerrottiin, että yhä useamman nuoren leirikuntoisuus on haurastunut. Samalla yhteiskunta asettaa yhä korkeampia vaatimuksia turvallisuudelle. Tämän seurauksena monet muut instituutiot ovat tulleet ylivarovaisiksi järjestämään leirejä. ”Pysytään turvassa pysymällä kotona” -ajattelu ei kuitenkaan edistä nuorten hyvää. Eikö se heijasta enemmänkin aikuisten mukavuudenhalua? Mitä enemmän yhteiskunnassa tullaan tietoisiksi jatkuvan ruutuajan vahingollisista seurauksista nuorille, sitä korkeammalle seurakuntien leiri- ja retkitoimintaa tullaan arvostamaan.

Siksi meidän pitää ymmärtää, kuinka suuria sankareita seurakunnan nuorisotyötä tekevät ovat, kun he jaksavat ja uskaltavat lähteä nuorten kanssa leireille tai retkille. Toivon, että myös luottamushenkilöt ja viranhaltijat ymmärtävät tämän seurakuntayhtymässä. Heidän tehtävä on rakentaa edellytykset aktiiviselle leiri- ja retkitoiminnalle.

Diakoniatyötä arvostetaan, resurssit eivät kasva, tarvitaan priorisointia ja yhteistyötä

Diakoniatyössä olen tavannut poikkeuksellisen taitavia ja sitoutuneita ammattilaisia. Diakoniatyölle on huutava tarve, ja se tulee kasvamaan, kun valtiovalta joutuu leikkaamaan sosiaalietuuksia valtion velkaantumiskriisin korjaamiseksi. Diakoniatyön resurssit kuitenkin tuskin tulevat kasvamaan. Miten haasteeseen vastataan? Minulla ei ole yhtä taikakonstia ja sellaista on tuskin kellään muullakaan. Esitän neljä näkökohtaa.

Ensiksi diakoniatyössä joudutaan priorisoimaan. Pitää rohkeasti miettiä, mihin keskitytään ja mikä jätetään muiden tehtäväksi. Näin on toimittukin.

Toiseksi pitää tehdä moniammatillista yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja viranomaisten kanssa. Aiemmin totesin, että haasteena on se, kenelle soitetaan, kun sosiaalitoimi on siirtynyt kunnasta hyvinvointialueen tehtäväksi. Tähän etsimme ratkaisuja yhdessä.

Kolmanneksi tarvitaan yhä laajeneva vapaaehtoisten seurakuntalaisten joukko. Tässä ei ole mitään uutta. Tämän jo tiedätte. Tässä olette oikealla tiellä. Tässä yhteydessä haluan kiittää kaikkia seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa olevia. Kiitos, että annatte aikanne ja osaamisenne Jumalan seurakunnan palvelutyöhön!

Neljänneksi pitäisi tutkia mahdollisuus saada diakoniatyöhön ulkoista rahoitusta. Usein seurakuntien rahoitusanomukset torpataan sillä perusteella, että seurakuntien diakoniatyötä rahoitetaan kirkollisverovaroin. Siksi rahoitusta ei ehkä jakseta edes hakea. Mutta mikä estäisi perustamasta diakoniatyön tueksi yhdistyksen, säätiön tai peräti yhtiön, jonka nimissä voitaisiin hakea rahoitusta vaikkapa ruoka-apua tai vähävaraisten lapsiperheiden harrastusmenoja varten? Tätä voisi selvittää esimerkiksi hiippakuntamme diakoniatyön neuvottelukunnassa.

Ymmärrän sen, että seurakuntayhtymä lakkautti yhteisen diakoniakeskuksen. Nykytila ei silti ole tyydyttävä. Jonkun pitäisi voida koordinoida ja edustaa kaikkien seurakuntien diakoniatyötä esimerkiksi hyvinvointialueiden suuntaan. Toivon yhtymän miettivän, miten se järjestetään.

Kirkkomusiikki on kansainvälistä huippua – kuoroja tuettava kaikin keinoin

Kuopion seurakuntien kirkkomusiikki on poikkeuksellisen korkeatasoista. Olen kuluvin kevään aikana voinut vertailla sitä virkamatkoillani Jerusalemiin, Roomaan, Lontooseen ja Geneveen. Näissä kaupungeissa voi olla yksittäisiä kirkkomusiikin tähtiä, mutta Kuopio on kokonainen tähtitaivas. Kirkkomusiikki Kuopiossa on huippua sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti. Perinteistä osaamista täydentää Jarkko Maukonen yhtymän nuorisokanttorina.

Suuri siunaus ja strateginen etu on se, että Sibeliuksen Akatemia on kouluttanut Kuopiossa kanttoreita jo yli 50 vuotta. Äskettäin edesmennyt maailmankuulu urkutaiteilija Kalevi Kiviniemi sai täällä koulutuksen. Kun harjoitusvuorot oli kirkoissa niukasti, Kiviniemi harjoitteli kerran pääsiäisyön messun jälkeen aamuyöstä. Valpas naapuri epäili, että kirkkoon on murtauduttu ja soitti poliisit. Aikansa oven takana kuunneltuaan poliisi totesi: ”En tiedä, onko se murtovaras, mutta urkuja se soittaa pirun hyvin.” Kiviniemi vahvisti minulle 2019, että kertomus pitää paikkansa.

Jos jotakin uskallan toivoa, niin sitä, että Kuopion seurakunnissa toimisi mahdollisimman monta kuoroa ja musiikkiryhmää. Tärkeää on, että niitä olisi myös lapsille ja nuorille. Kyse on nimittäin paitsi laulamista, myös yhteisöllisyydestä, joukkueeseen kuulumisen hurmaavasta tunteesta ja siitä, että laulamalla opimme rukoilemaan ja elämään Jumalan kasvojen edessä. Turhaan eivät kirkkoisat sanoneet: *Bis orat, quis cantat*, joka laulaa, se rukoilee kaksinkertaisesti.

Lähetystyö ei saa jäädä jalkoihin – kansainvälinen työ kaipaa järjestämistä yhtymätasolla

Lähetystyön tukeminen kuuluu seurakunnan lakisääteisiin tehtäviin. Ja hyvästä syystä: se on itse Kristuksen meille antama tehtävä. Sen ansioista mekin olemme kuulleet evankeliumin ja tulleet

siitä osallisiksi. Sillä on myös mainettaan parempi sosiaalieettinen jälki: professori Robert Woodperry osoittaa, että protestanttinen lähetystyö vaikutti 200 vuoden aikana ratkaisevasti vakaiden demokratioiden leviämiseen maailmalla (ks. lähemmin Jolkkonen: Lähetystyön vaikutus modernin demokratian syntyyn. In: Kirkon olemus on missio. Toim. Jaakko Rusama. Väyläkirjat: Rovaniemi 2023).

Lähetystyö voi jäädä helposti muiden työmuotojen jalkoihin. Näin ei saa olla. On tärkeää, että lähetystyö järjestetään täällä virkavastuulla niin, että siitä vastaa selkeästi työntekijä tai työntekijät.

Lähetystyötä toteuttavat kirkon viralliset sopimusjärjestöt. Niitä on kahdeksan, lisäksi Kirkon ulkomaanapu hoitaa kirkkomme kansainvälisen diakonian tehtäviä. Niillä on pitkä kokemus ja paras asiantuntemus. Ne haluavat mielellään toimia seurakuntien kumppaneina kaikessa lähetystyöhön liittyvässä. Kyse ei siis ole vain taloudellisesta tukemisesta, vaan laaja-alaisesta lähetyskumppanuudesta. Tiedän tämän, koska toimin Kirkon lähetystyön toimikunnan pj:na.

Lähetystyötä ohjaa lähetysten perussopimus ja kirkon lähetysstrategia, joihin kaikki sopimusjärjestöt ovat sitoutuneet. Piispainkokous valvoo, että järjestöt noudattavat näitä sopimuksia. Valvonta on tiivistä: Kun piispantarkastus pidetään seurakunnissa noin 8 vuoden välein, lähetysjärjestöt tarkastetaan joka vuosi. Yksittäisen seurakunnan ei tarvitse eikä pidä siihen ryhtyä. Valvonta kuuluu piispainkokouksen tehtäviin.

Käsitykseni mukaan seurakuntien lähetyskannatus on hyvällä tasolla. Piispainkokouksessa tulee toukokuussa käsittelyyn suositus, että 3 % seurakunnan kirkollisverotuotosta ohjattaisiin lähetykseen ja kansainväliseen diakoniaan. Ottakaapa huomioon tämä.

Mielestäni kansainvälinen työ on puutteellisesti järjestetty seurakuntien ja yhtymän kesken. Tähän kiinnitettiin huomiota jo 2015 tarkastuksessa. Tarve ei kuitenkaan ole hävinnyt, päinvastoin. Siksi toivon, että seurakuntien ja yhtymän vastuunkantajat miettivät, miten tämän voitaisiin järjestää.

Jumalanpalvelus – yhteisön rakentamista ja kaikkia työmuotoja yhdistävä keskus

Jumalanpalvelus on kirkon ja kristityn hengellisen elämän keskus. Siksi se on myös kaikkia seurakunnan työmuotoja ja työntekijöitä yhdistävä keskus. Järjestimme kaikkien seurakuntien yhteisen jumalanpalveluselämän kehittämisseminaarin Alavan kirkossa 25.4.2024. Lyhyesti tämän satoa.

1. Jumalanpalveluksen toimittamisessa on kyse *yhteisön rakentamisesta*, siksi siihen tarvitaan kaikkien työntekijäryhmien ja vapaaehtoisten seurakuntalaisten panosta. Kun vahvistetaan sekä messun "etkoja" että "jatkoja", rakennetaan yhteisöä, joka kantaa ja kannattelee.
2. Jumalanpalvelus on *palvovan kiitoksen juhla*, siksi on vieläkin varaa vahvistaa sekä kunnioitusta läsnä olevan Kristuksen edessä että iloa ja kiitollisuutta Jumalan lahjoista.
3. Käsikirjauudistuksen tavoitteet ovat toteutuneet Kuopiossa hyvin. Vielä on silti varaa vahvistaa *seurakunnan osallistumista liturgiaan* pienissä yksityiskohdissa. Suosittelen voimakkaasti, että kaikissa seurakunnissa otetaan jokapäiväiseen käyttöön seurakunnan *vastaussanat*

lukukappaleisiin, seurakunnan rukoushuokaus esirukoukseen ja seurakunnan akklamaatioehtoollisrukoukseen ("Me julistamme hänen kuolemaansa..."). Nämä oppii kuukaudessa helposti, kun niin yhdessä päätetään.

Kaikki seurakunnat esittelivät seminaarissa myös vuoden aikana tekemiään kehittämistehtäviä. Ne olivat erinomaisia. Kaikki ne tullaan jakamaan kaikille seurakunnille. Pyydän, että kirkkoherran johdolla ne käydään läpi seurakunnissa. Seurakunta valitsee niistä yhden ja pyrkii tekemään siitä itselle sopivan sovellutuksen. Puolen vuoden päästä pidämme yhden tsemppauskokouksen ja arvioimme hedelmiä.

Mitä tulee jumalanpalveluselämän järjestämiseen, Kuopion seurakuntayhtymässä on tärkeää ymmärtää Järvi-Kuopion seurakunnan erityinen luonne. Se on pinta-alaltaan suurempi kuin Helsingin hiippakunta. Alue seurakuntia on kahdeksan, jokaisella on oma kirkko, jonka ympärille yhteisö kokoontuu kiittämään Jumalaa ja kohtaamaan toinen toisensa. Kirkkoon kuulumisprosentti on noin 80. Jumalanpalveluksia oli yhteensä 481, kirkollisia toimituksia 426, muita tilaisuuksia 703. Nämä ovat huikkeita määriä. Pappi ja kanttori pystyvät hoitamaan hyvin kaksi jumalanpalvelusta joka pyhä. En pidä oikeana, että näissä kirkoissa ryhdytään sammuttelemaan valoja. Seurakuntayhtymän tehtävänä on huolehtia resurssit siihen, että jokaisessa alue seurakunnan kirkossa voidaan jatkossakin toimittaa jumalanpalvelus joka pyhä.

Kuopion seurakuntayhtymä on kunnossa – Järvi-Kuopion erityispiirteitä tärkeää ymmärtää

Kuopion seurakuntayhtymä on seurakuntien itse itselleen perustama palveluorganisaatio. Isäntävaltaa käyttävät siis seurakunnat yhtymään päin, ei toisin päin. Seurakuntayhtymään kätkeytyy tärkeitä palvelutehtäviä, jotka eivät ehkä ole kaikille aivan selviä. Siksi haluan todeta ne lyhyesti. Kiinteistötoimi huolehtii Petri Raution johdolla seurakuntien 17 kirkosta, siunauskappeleista, leirikeskuksista ja muista kiinteistöistä, joita on 104. Siellä ovat myös suntiot, nuo seuratalaisten kannalta etulinjan työntekijät. Hautaustoimi huolehtii Juha Moilasen johdolla 36 hautausmaasta. Merja Vihannon johtama hallintopalvelut hoitaa 262 työntekijän henkilöstöasiat. Miia Gabelin johtama aluekeskusrekisteri hoitaa jäsenrekisterin ja virkatodistukset koko hiippakunnan alueella. Pekka Laukkarisen johtama Itä-Suomen IT-keskus huolehtii tietohallintopalvelut seurakunnille. Viestintäyksikkö palvelee Minna Siikanivan johdolla seurakuntien yhteistä viestintää ja toimittaa Kirkko ja Koti -lehteä – sehän on myös Siilinjärven seurakunnan lehti.

Kaikki näiden yksiköiden työntekijät tekevät hengellistä työtä. Te palvelette seurakuntia ja edistätte Kristuksen evankeliumia! Ilman teidän tukipalvelujanne seurakuntien hengellinen työ kaatuisi. Siksi ansaitsette seurakuntien täyden arvostuksen!

Lisäksi seurakuntayhtymään on keskitetty sellaiset seurakunnan erikoistyömuodot, joita ei kannata tehdä yksin, vaan yhdessä ja keskitetysti. Tällaisia ovat oppilaitostyö, sairaalasielunhoito, perheneuvonta sekä yhteinen nuoriso-, kehitysvamma- ja diakoniatyö. Niissä toimivilla on usein erikoiskoulutus johonkin erityistehtävään. Näitä funktioita johtaa Panu Pohjolainen.

Itsearviokysely toteutettiin Kuopion seurakuntayhtymän työntekijöille työkonsultti Antti Kokkosen johdolla. Vastaajia oli 99, ja kyselyä on siten pidettävä edustavana. Kyselyn perusteella työhyvinvointi on varsin hyvällä tasolla myös yhtymässä.

Seurakuntayhtymän hallintoa, taloutta ja tulevaisuudennäkymiä käytiin läpi yhteisessä valtuustoseminaarissa Männistön pyhän Johanneksen kirkossa, jonne oli kutsuttu yhteisen kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkoneuvoston luottamushenkilöt. Lakimiesasessori Riikka Ryökäs ja hallintojohtaja Rauni Pennanen toimittivat 18.1.2024 seurakuntayhtymän talouden ja hallinnon tarkastuksen ja antoivat siitä huolellisen 10-sivuisen lausunnon. On tärkeää, että kaikki valtuuston ja yhteisen kirkkoneuvoston jäsenet tutustuvat siihen huolellisesti ja käyvät siitä keskustelun jo tämän kevään aikana.

Kuopion seurakuntien noin 85 000 jäsentä rahoittaa seurakuntien ja yhtymän toiminnasta noin 80 %. Lisäksi yhtymä saa jonkin verran metsätuloja sekä valtion korvausta yhteiskunnallisista tehtävistä. Metsäomaisuuden tarkoitus on toimia erityisesti puskurirahastona, jonka avulla pidetään hyvää huolta kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kirkoista. Kirkollisverossa on kyse jäsenmaksusta, jonka valtio kerää verotuksen kautta. Se on uhrilahja, jolla tehdään valtavasti hyvää. Siksi on kunnia-asia, että yhteistä kassaa hoidetaan hyvin.

Seurakuntayhtymän talous on hyvä ja tasapainossa. Taseessa ei ole alijäämää. Maksuvalmius oli 268 päivää vuonna 2022 eli hyvä. Yhtymä on tehnyt viimeisinä vuosina lähes poikkeuksetta 1-3 miljoonan euron positiivisen tuloksen. Viime vuoden tulos oli noin 3 miljoonaa ylijäämäinen.

Taloutta on siis hoidettu hyvin. Tämä johtuu siitä, että yhtymä on vähentänyt ennakoivasti erityisesti kiinteistöjä (20 seurakuntataloa, pappilaa ja leirikeskusta 2000-luvulla). Myös henkilöstön määrää on vähennetty ennakoivasti (17 henkilötyövuotta aikavälillä 2017-2022).

Menoista noin 60 % tulee henkilöstökuluista. Yleinen palkkakehitys vaikuttaa siis erittäin merkittävästi yhtymän talouteen. Vuoden 2023-2024 aikana palkat nousevat noin 11 %. Lisäksi yleinen kustannustaso nousee merkittävästi. Tämä merkitsee, että viime vuoden erinomaisesta noin 3 miljoonan ylijäämästä huolimatta reaalitalous tulee olemaan maltillisesti supistuva. Paniikkijarrutuksiin ei ole tarvetta, mutta jämäkkä taloudenpito on tärkeää myös jatkossa. Tämä tiedostetaan hyvin yhtymän johdossa, mutta haluan sanoa tämän ääneen, jotta myös työntekijät, luottamushenkilöt ja seurakuntalaiset tiedostavat tämän. Säästöjä suunniteltaessa on tärkeää ottaa mukaan työntekijät: tutkimusten mukaan tämä vahvistaa työntekijöiden luottamusta ja auttaa heitä sitoutumaan vaikeisiin päätöksiin. Sitä paitsi heiltä tulee usein parhaimmat säästämis- tai tehostamisideat!

Kiinteistöjen määrä on suuri, yhteensä 104 rakennusta. Niiden arvioitu korjaustarve on 34,2 miljoonaa aikavälillä 2021-2031. Tämä on liian suuri. Siksi on tärkeää, että sopivista kiinteistöistä luovutaan seuraavien vuosien aikana.

Kiireellisimpänä ja tärkeimpänä pidän ratkaisua Kaavin kirkosta. Kaavin kirkko on kärsinyt vaikeista kosteusvaurioista. Arvioitu korjaustarve on yli 5 miljoonaa, eikä onnistuminen ole

varmaa. En pidä hyvänä, että kunnan päätöksellä siitä tehtäisiin suojelukohde ja pyrittäisiin siten maksattamaan korjauskulut seurakuntayhtymällä. Toisaalta on selvää, että kaavilaiset tarvitsevat kirkon. Tietojeni perusteella vaikuttaa siltä, että perustelluin ratkaisu olisi purkaa vaurioitunut kirkko ja rakentaa tilalle puusta jonkin verran pienempi monitoimikirkko, joka sopii jumalanpalveluksiin, kirkollisiin toimituksiin ja viikkotoimintaan. Tällöin seurakuntatalosta voidaan luopua. Suosittelen tutustumisretkeä Kiihtelysvaaraan, jossa vietetään pian harjakaisia.

Henkilöstöpolitiikkaa on hoidettu asianmukaisesti. Tasa-arvosuunnitelmat, ohjeet hyvästä käyttäytymisestä ja puuttumisen polusta ja muut ohjeistukset ovat asianmukaiset ja kunnossa. Ne kuitenkin tупpaavat vanhoilta unohtua ja uusilta jäädä pimentoon. Siksi niitä säännöllisesti kerrattava työyhteisöjen kokouksissa.

Yhteenvedona voidaan sanoa, että seurakuntayhtymää on hoidettu hyvin, viranhaltijat ovat tehtäviensä tasalla ja luottamushenkilöt kykenevät toimimaan yhteistyössä ja tekemään tarvittavia päätöksiä.

Kehittämistehtävät Kuopion kuudelle seurakunnalle

1. Tämä päätöslausunto ja lääninrovastin & pappisasessorin muistio jaetaan kaikille työntekijöille ja luottamushenkilöille. Niiden pohjalta käydään arvioiva keskustelu piispantarkastuksen johtopäätöksistä sekä seurakuntaneuvostossa että työntekijöiden kokouksessa. Kirkkoherra vastaa asiakirjojen jaosta.
2. Työkonsultin lausunto jaetaan kaikille työntekijöille ja luottamushenkilöille. Niiden pohjalta poimitaan seurakunnan työyhteisön kehittämiskohdat ja sovitaan yhdessä jatkotoimista. Kirkkoherra vastaa tästä.
3. Jumalanpalvelusseminaarissa esitellyt kehittämistehtävät jaetaan kaikille seurakunnille. Jokainen seurakunta valitsee niistä yhden uuden ja soveltaa sitä omaan toimintaansa.

Kehittämistehtävät Kuopion seurakuntayhtymälle (yksiköt, yhteinen kirkkoneuvosto ja yhteinen kirkkovaltuusto)

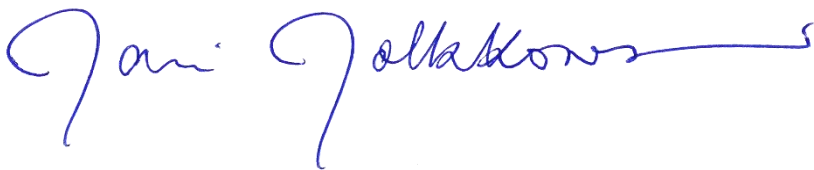
4. Tämä päätöslausunto ja työkonsultin selvitys jaetaan kaikille yksiköille. Niiden pohjalta käydään arvioiva keskustelu ja sovitaan tarvittavista kehittämistoimista. Yksiköiden johtajat vastaavat tästä.
5. Tämä päätöslausunto sekä lakimiesasessori Riikka Ryökkään selvitys jaetaan kaikille yhteisen kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston jäsenille. Niiden pohjalta käydään arvioiva keskustelu, todetaan johtopäätökset ja sovitaan tarvittavista kehittämistoimista. Hallintojohtaja vastaa tästä.
6. Yhtymä selvittää, miten seurakuntien yhteinen diakoniatyö ja kansainvälinen työ järjestetään siten, että vähintään yksi viranhaltija koordinoi ja edustaa seurakuntia.
7. Lakimiesasessori Ryökkään lausunnon liitteessä on lueteltu eräitä hallinnollisia käytäntöjä, jotka tulee saattaa uuden kirkkolainsäädännön mukaisiksi. Hallintojohtaja vastaa tästä.

Lääninrovasti ja pappisasessori suorittavat jälkitarkastuksen vuoden sisällä ja selvittävät, mihin toimiin seurakunta on ryhtynyt tarkastuksen johdosta. Seurakuntayhtymän osalta jälkitarkastuksen suorittavat lakimiesasessori Riikka Ryökäs ja työyhteisökonsultti Antti Kokkonen.

Päivän evankeliumissa Jeesus Kristus puhuttelee meitä tavalla, joka lohduttaa, rohkaisee ja ohjaa yhteistä näkyä kohti: "Ette te valinneet minua, vaan minä valitsin teidät, ja minun tahtoni on, että te lähdette liikkeelle ja tuotatte hedelmää, sitä hedelmää joka pysyy. Kun niin teette, Isä antaa teille kaiken, mitä minun nimessäni häneltä pyydätte. Tämän käskyn minä teille annan: rakastakaa toisianne."

Herra olkoon teidän kanssanne.

Kuopiossa 28. päivänä huhtikuuta 2024

Jari Jolkkonen